

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Kora keresztény irodalom

Egyetemi tanév 2026-2027

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
1.2. Kar	Római Katolikus Teológia
1.3. Intézet	Didaktikai Teológia
1.4. Szakterület	Teológia
1.5. Képzési szint	Alapképzés
1.6. Tanulmányi program/ Képesítés	Didaktikai Teológia (Vallástanár)
1.7. Képzési forma	nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Kora keresztény irodalom			A tantárgy kódja	RLM2124
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	Prof. dr. Zamfir Korinna				
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	Prof. dr. Zamfir Korinna				
2.4. Tanulmányi év	2	2.5. Félév	2	2.6. Értékelés módja	Kollokvium
2.7. Tantárgy rendszere	Választható			2.8. Tantárgy típusa	Szaktárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	4	melyből: 3.2. előadás	2	3.3. szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	56	melyből: 3.5. előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28
3.5 Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
3.5.1. A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása (ET)					18
3.5.2. Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					6
3.5.3. Szemináriumok/ laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása (nagyobb vagy egyenlő a tantárgy naptárában az ellenőrzési feladatokra előírt összóraszámmal)					14
3.5.4. Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					4
3.5.5. Vizsgák					4
3.5.6. Más tevékenységek					2
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszám					47
3.8. A félév összóraszám					75
3.9. Kreditszám					3

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. tantervi	-
4.2. kompetenciabeli	A hallgató képes beazonosítani az 1-2. sz. fontosabb teológiai irányzatait

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	Microsoft Teams, okostábla
5.2. A szeminárium/ labor lebonyolításának feltételei	Microsoft Teams, okostábla, könyvtár

6.1. A tanulmányi program elvégzése során elsajátított kompetenciák (a tantervből kell átvenni)

Szakmai kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia

CP1	C1. A római katolikus teológia és a Katolikus Egyház alapvető etikai elveinek bemutatása a pedagógiai tevékenységben. C1.2 A vallás kutatásának és annak társadalmi vonatkozásainak vizsgálatához szükséges alapelvek és módszerek alkalmazása.
CP2	C2. A római katolikus teológia tantervi tervezése és oktatása, a szent szövegekkel és a Tanítóhivatal tanításával összhangban. C2.2 Az a képesség, hogy a bibliai források és a Katolikus Egyház tanításának tartalmát érvekkel alátámasztva közvetítse, az életkornak megfelelő kateketikai módszerekkel. C2.3 A római katolikus vallás területén a tananyag értékelése és kritikai elemzése.
CP4	C4. A vallási és kulturális kontextus azonosítása és elemzése közösségekben, többfélekezetű környezetben, valamint részvétel pásztorális és közösségi tevékenységekben. C4.4 Képesség alapkutatási tevékenységek végzésére más, a vallás területén dolgozó szakemberekkel együttműködve.
Transzverzális kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CT1	1. A szakmai feladatok határidőre történő, szigorú, hatékony és felelősségteljes teljesítése, az etikai elvek és a szakmai deontológia betartásával.
CT2	2.1 Közösségek és csoportok vezetésének képessége a plébánián belül, a pappal és más csoportokkal való együttműködés révén.

6.2. A tanulmányi programra jellemző képzési eredmények (a tantervből kell átvenni)

A tantárgy által megcélzott tanulási eredmények		
Kompetencia kódja	Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)	Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)
CP1	Megérti és elmagyarázza a katolikus tanítás teológiai és központi fogalmait, integrálva a bibliai, dogmatikai és történelmi perspektívát.	Kritikusan értelmezi a bibliai szövegeket és az egyházi tanítóhivatal dokumentumait, a megfelelő hermeneutikai elveket és a vallási jelenségek kutatására szolgáló módszereket alkalmazva.
CP2	Leírja a valláspedagógia és -didaktika alapelveit, beleértve a tanítás és az értékelés módszertanát, a bibliai és dogmatikai tartalmakkal összefüggésben.	Vallásórákat és tanulási egységeket tervez, a tanulók életkorának megfelelő didaktikai stratégiákat alkalmazva, és a teológiai nyelvezetet az oktatási kontextushoz igazítja.
CP4	Rendszeresen és racionálisan leírja az alapvető vallási és teológiai fogalmakat, a bibliai szövegek tartalmát és történetét, valamint azok szó szerinti és szimbolikus üzenetét.	Rendszeresen elemzi a teológiai elméleteket és fogalmakat, és vallási tolerancia alapján nyitott a vitatott témákról szóló párbeszédre, valamint több vallási csoport közös keresztény alapjait keresi.
CT1	A hallgató ismeri a szakmai munka szervezésének alapelveit, beleértve a tervezést, a prioritások meghatározását és az időgazdálkodást. Ismeri a teológiai területre jellemző etikai és deontológiai normákat.	Hatékonyan használja a rendelkezésre álló erőforrásokat az akadémiai és szakmai feladatok elvégzéséhez.
CT2	A hallgató ismeri a vezetés és a közösségi menedzsment alapelveit a plébániai kontextusban.	Alkalmazza az etikai normákat konkrét helyzetekben, beleértve az emberekkel és közösségekkel való munkát is.

7. Tárgy-specifikus tanulási eredmények

Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)
A hallgató:
Ismeri a kora keresztény irodalom fogalmát, időbeli és tartalmi behatárolását, valamint a fontosabb teológiai törekvéseket a keresztény tanítás megfogalmazására

Meg tudja különböztetni az apokrif irodalom műfajait
Ismeri a gyermeksévangéliumokat és hatásukat a liturgiára, teológiára, művészetekre
Áttekinti a szenvedés- és feltámadás-evangéliumok (pl. Péter evangéliuma, Nikodémus-evangélium) sajátosságait.
Átlátja az apokrif levelek és az apokaliptikus irodalom formáit, tartalmi üzenetét és hagyományait.
Le tudja írni a Transitus / dormitio hagyományok hatását a Mária-tiszteletre és a mariológiára.
Meg tudja fogalmazni az apokrif irodalom hatását a keresztény művészetre és ikonográfiára.
Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)
A hallgató:
Képes az apokrif szövegek kritikai elemzésére történeti, irodalmi és teológiai szempontok alapján.
Képes összehasonlítani a kanonikus és nem kanonikus szövegek tartalmát, teológiai hangsúlyait és narratív szerkezetét.
Alkalmazza a vallástudományi és patrisztikai kutatás alapvető módszereit az apokrif irodalom vizsgálatában.
Képes a különböző apokrif műfajok (evangéliumok, cselekedetek, levelek, apokalipszisek) közötti különbségek azonosítására és rendszerezésére.
Képes önállóan feldolgozni és értelmezni a forrásszövegeket, beleértve töredékes vagy közvetett hagyományban fennmaradt műveket is.
Képes tudományos érveléssel bemutatni az apokrif irodalom szerepét a korai kereszténység gondolkodásának fejlődésében.
Képes az apokrif hagyományok hatásának elemzésére a keresztény liturgiában, művészetben és népi vallásosságban.
Képes kutatási kérdések megfogalmazására és azokhoz kapcsolódó szakirodalom kritikus feldolgozására.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés. A kora keresztény irodalom behatárolása. Második századi törekvések a keresztény tanítás megfogalmazására.	előadás	Markschies, <i>A gnózis</i> , 13, 19-25, 31-32, 43-52, 54-71.
2. A gnózis. A gnózis képviselői (simoniánusok, Baszilikész, Valentinusz és a valentiniánusok).	előadás	Markschies, <i>A gnózis</i> , 19-71, 87-91, 94-99, 104-110; 101-104, 121-125.
3. Markion. A manicheizmus.	előadás	Markschies, <i>A gnózis</i> , 99-104, 121-125
4. Az apokrif irodalom. Apokrif evangéliumok. Evangéliumtöredékek. Zsidó-keresztény evangéliumok	előadás	Vanyó, <i>Az ókeresztény egyház irodalma I</i> , 151-175, Vanyó, <i>ÓI 2</i> , 262-343.
5. Gyermeksévangéliumok. A Jakab-evangélium. Arab gyermeksévangélium	előadás	Vanyó, <i>Az ókeresztény egyház irodalma I</i> , 151-175, Vanyó, <i>ÓI 2</i> , 262-343.
6. Gyermeksévangéliumok. Tamás gyermeksévangéliuma. Pszeudo-Máté evangéliuma	előadás	Adamik Tamás, <i>Csodás evangéliumok</i>
7. Szenvadás- és feltámadás evangéliumok. Péter evangéliuma. Nikodémus-evangélium / Pilátus akták	előadás	Adamik Tamás, <i>Csodás evangéliumok</i>
8. Apokrif cselekedetek (Pál és Tekla cselekedetei, Péter cselekedetei).	előadás	Adamik, <i>Apostolok csodálatos cselekedetei</i> ; Vanyó, <i>Az ókeresztény egyház irodalma I</i> , 175-178.
9. János cselekedetei. Tamás cselekedetei. Fülöp cselekedetei	előadás	Adamik, <i>Apostolok csodálatos cselekedetei</i> ; Vanyó, <i>Az ókeresztény egyház irodalma I</i> , 175-178.
10. Apokrif levelek. 3 Kor, Laodikeai levél, Titusz levele, Seneca és Pál levelezése, Jézus és Abgár levelezése. Pilátus és Heródes levelezése		Adamik, <i>Apokrif levelek</i> ; Vanyó, <i>Az ókeresztény egyház irodalma I</i> , 175-183, Vanyó, <i>ÓI 2</i> , 178-180
11. Apokrif apokalipszisek. Zsidó és keresztény apokalipszisek.	előadás	Adamik, <i>Apokalipszisek</i> , 161-174; Vanyó, <i>Az ókeresztény egyház</i>

		<i>irodalma I, 151-175, Vanyó, ÓI 2, 346-364.</i>
12. Péter apokalipszise. A Szűz apokalipszise. Szent Pál apostol látomása. Teológus Szent János apokalipszise. Jakab apokalipszise.	előadás	Adamik, <i>Apokalipszisek</i> , 161-174; Vanyó, <i>Az ókeresztény egyház irodalma I, 151-175, Vanyó, ÓI 2, 346-364.</i>
13. A Transitus/dormitio hagyományok. A Boldogságos Szűz Mária elköltözése. <i>Transitus A és B. János beszámolója Mária elszenderülésről</i>	előadás	Adamik, <i>Apokalipszisek</i> , 161-174
14. Az apokrifek recepciója a művészetben, a keresztény ikonográfiában.	előadás	

Könyvészet

Adamik Tamás (szerk.), *Apokalipszisek* (Apokrif iratok), Telosz, Budapest, 1997.
Adamik Tamás (szerk.), *Csodás evangéliumok* (Apokrif iratok), Telosz, Budapest, 1996.
Adamik Tamás, Dörömbözi János (szerk.), *Apokrif levelek* (Apokrif iratok), Telosz, Budapest, 1999.
Adamik Tamás, Dörömbözi János (szerk.), *Az apostolok csodálatos cselekedetei* (Apokrif iratok), Telosz, Budapest, 1996.
Elliott, J.K., *The Apocryphal New Testament. Collection of Apocryphal Christian Literature in an English Translation*, Oxford University Press, Oxford, 1993, repr. 2005.
Plisch, Uwe-Karsten, *Ami a Bibliából kimaradt. A korai kereszténység apokrif iratai*, Kálvin János, Budapest, 2023.

Ehrman, Bart D. (szerk.), *Lost Scriptures: Books that did not Make it into the New Testament*, OUP, Oxford, 2003.
Hamman, Adalbert, *Így éltek az első keresztények (95-197)*, SZIT, Budapest, 2016.
Luft, Ulrich (szerk.), *Istenek, szentek, démonok Egyiptomban Hellénisztikus és császárkori vallástörténeti szövegek*, Kairosz, Budapest, 2003.
Markschies, Christoph, *A gnózis*, SZIT, Budapest, 2011.
Markschies, Christoph; Jens Schröter (szerk.), *Antike christliche Apokryphen in deutscher Übersetzung I.1-2. Evangelien und Verwandtes*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2012.
Schneemelcher, Wilhelm; Edgar Hennecke, *Neutestamentliche Apokryphen in deutscher Übersetzung 1-2*, Mohr Siebeck, Tübingen, 1999.
Somos Róbert, *Alexandriai teológia*, Paulus Hungarus, Budapest, 2001.
Tuckett, Christopher; Gregory, Andrew (szerk.), *The Oxford Handbook of Early Christian Apocrypha*, OUP, Oxford, 2018.
Vanyó László (szerk.), *Apokrifek, (Ókeresztény írók 2)*, SZIT, Budapest, 1988.
Vanyó László, *Bevezetés az ókeresztény kor dogmatörténetébe*, Szent István Társulat, Budapest, 1998.
Vanyó László, *Az egyházatyák Bibliája és az ókeresztény egzegézis módszere, története*, Jel, Budapest, 2002.

8.2 Szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Válogatott szövegek olvasása, megbeszélése		A hallgatók előkészítik az olvasmányokat, bemutatják a választott témát legalább 30 percben. Kiválasztott szövegek közös olvasása, megbeszélése.
1. A Jakab-evangélium. Joáchim és Anna története. Mária születése, bemutatása és gyermekora. Angyali üdvözlések és próbatételek.	diákok előadása, kérdések megvitatása	
2. A Jakab-evangélium, Örmény gyermekévangélium, Pszeudo-Máté: Jézus születése, egyiptomi tartózkodás és csodák	diákok előadása, kérdések megvitatása	
3. Pál és Tekla cselekedetei. Enkratizmus és feltámadás. A boldogmondások. A szüzesség és házasság értékelése.	diákok előadása, kérdések megvitatása	
4. Pál és Tekla cselekedetei. Szüzesség és vértanúság. Női mintaképek és szerepek.	diákok előadása, kérdések megvitatása	
5. A keresztség az apokrif cselekedetek tükrében	diákok előadása, kérdések megvitatása	
6. Kora keresztény eucharisziák az az apokrif cselekedetek tükrében	diákok előadása, kérdések megvitatása	

7. Az apostol vértanúsága, ill. példás halála: Martyrium Pauli, Péter keresztfeszítése, János halála	diákok előadása, kérdések megvitatása	
8. Mária elszenderülése, ill. mennybevétele- a hagyományok összehasonlítása, liturgikus ünneplés és ikonográfia	diákok előadása, kérdések megvitatása	
9. Tülvilági szférák elképzelése az apokalipszisekben	diákok előadása, kérdések megvitatása	
10. Csodaelbeszélések a János cselekedetekben	diákok előadása, kérdések megvitatása	
11. Krisztus polimorfiaja, Krisztus és az apostol azonosítása az apokrif irodalomban	diákok előadása, kérdések megvitatása	
12. Kereszt, szenvedés, és misztikus élmény az apokrif irodalomban	diákok előadása, kérdések megvitatása	
13. Állatok az apokrif cselekedetekben (Pál cselekedetei, János cselekedetei, Fülöp cselekedetei)	diákok előadása, kérdések megvitatása	
14. Kollokvium		

Könyvészet

Primér források

Adamik Tamás (szerk.), *Apokalipszisek* (Apokrif iratok), Telosz, Budapest, 1997.
Adamik Tamás (szerk.), *Csodás evangéliumok* (Apokrif iratok), Telosz, Budapest, 1996.
Adamik Tamás, Dörömbözi János (szerk.), *Apokrif levelek* (Apokrif iratok), Telosz, Budapest, 1999.
Adamik Tamás, Dörömbözi János (szerk.), *Az apostolok csodálatos cselekedetei* (Apokrif iratok), Telosz, Budapest, 1996.
Elliott, J.K., *The Apocryphal New Testament. Collection of Apocryphal Christian Literature in an English Translation*, Oxford University Press, Oxford, 1993, repr. 2005.
Schneemelcher, Wilhelm; Edgar Hennecke, *Neutestamentliche Apokryphen in deutscher Übersetzung* 1-2, Mohr Siebeck, Tübingen, 1999.
Vanyó László (szerk.), *Apokrifek (Ókeresztény írók 2)*, SZIT, Budapest, 1988.

Szakirodalom

Chadwick, Henry, *A korai egyház*, Osiris, Budapest, 1999.
Czachesz István (szerk.), *Tanítványok, csodatevők, mártírok. Tanulmányok az apokrif apostol-aktákról*, Budapest, 1997.
Markschies, Christoph, *A gnózis*, SZIT, Budapest, 2011.
Markschies, Christoph; Jens Schröter (szerk.), *Antike christliche Apokryphen in deutscher Übersetzung* I.1-2. *Evangelien und Verwandtes*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2012.
Plisch, Uwe-Karsten, *Ami a Bibliából kimaradt. A korai kereszténység apokrif iratai*, Kálvin János, Budapest, 2023.
Tuckett, Christopher; Gregory, Andrew (szerk.), *The Oxford Handbook of Early Christian Apocrypha*, OUP, Oxford, 2018.
Spittler, Janet, *Animals in the Apocryphal Acts of the Apostles. The Wild Kingdom of Early Christian Literature* (WUNT), Mohr Siebeck, Tübingen, 2008.
Zamfir Korinna, The Acts of Paul and Thecla - Ecclesial, Social and Political Context, *Ephemerides Theologicae Lovanienses* 92.3 (2016) 355-380.
Zamfir Korinna, Üdvösség a házasság vagy a szüzesség útján? A pasztorális levelek és a Tekla-cselekedetek vitája, in Frankó Tamás, „Kincseiből régít és újat”. *Ünnepi kötet Gaál Endre 70. születésnapjára*, Esztergomi Hittudományi Főiskola, Esztergom, 2016, 127-143.
Zamfir Korinna, Angyali üdvözlések a Jakab-evangéliumban. Teológiai és ikonográfiai megközelítések, in Zamfir Korinna, Diósi Dávid, Bodó Márta, Bőjte Csongor, „Megmutatom szentségemet” (Lev 10,3) *Tanulmányok a Szent megmutatkozásairól Nóda Mózes 65. születésnapjára*, Budapest: Szent István Társulat–Kolozsvár: Verbum, 2024, 341–385.
Zamfir Korinna, Pál és Tekla cselekedeteinek nyugati recepciója a középkorban. A latin fordítások tanulsága, in *Eruditio et magnanimitas. Tanulmányok Gábor Csilla köszöntésére*, szerk. Farmati Anna, Móré Tünde, Tóth Zsombor, Virág Csilla, Budapest: Reciti, 2023, 297–311.
Zamfir Korinna, Igehirdetés Pál és Tekla cselekedeteiben, in *Az őrállók. Emlékkönyv dr. Molnár János tiszteletére*, ed. Péter István, Cluj: Editura Presa Universitara Clujeana, 2021, 49- 64.

Zamfir Korinna, „Add nekem az Úr pecsétjét” (APTh 25). A keresztség Pál és Péter cselekedeteiben, in *Bibliaértelmezés – korok, módszerek, kontextusok. Írások Benyik György tiszteletére 68. születésnapja alkalmából* III, ed. Szőnyi Etelka, Szeged: Jate Press, 2020, 869- 878.

Zamfir Korinna, Kora keresztény eucharisziák és közösségi identitások az apokrif cselekedetek tükrében, in Bodó Márta – Csontai István – Lukács Ottilia – Zamfir Korinna, *Ünneplő ember a közösségben. Baráti köszöntőkötet Nóda Mózes tiszteletére*, Budapest: Szent István Társulat,

Zamfir Korinna, *Asceticism and Otherworlds in the Acts of Paul and Thecla*, in Tobias Nicklas, Joseph Verheyden, Florentino Garcia Martinez, Erik Eynikel (red.), *Other Worlds and their Relation to this World. Early Jewish and Ancient Christian Traditions*, Leiden/Boston: Brill, 2010, 281-303.

Zamfir Korinna, Jézus – törvényhozó vagy próféta? A boldogmondások hatástörténete az Újszövetségben és az apokrifekben, in Benyik Gy. (szerk.), *Mózes törvénye – Krisztus törvénye (Law of Moses - Law of Christ)*, Szeged: JATEPress, 2007, 169-192.

9. Értékelés

Tevékenység típusa	9.1 Értékelési kritériumok	9.2 Értékelési módszerek	9.3 Aránya a végső jegyben
9.4 Előadás	A kora keresztény irodalom története, irányzatai, fontos szerzői és művei	Folyamatos ellenőrzés Kollokvium	75%
9.5 Szeminárium/ Labor	Szemináriumi témák ismerete Aktív szövegolvasás	Folyamatos ellenőrzés Szemináriumi dolgozat	25%
9.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
Alapvető ismeretek a kora kereszténység fontosabb teológiai és lelkeségi irányzatairól, Jakab-evangélium, Péter Cselekedetei, Pál és Tekla cselekedetei, Transitus hagyományok			

10. SDG-ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)

Kitöltés időpontja:

Előadás felelőse:

Szeminárium felelőse:

31.05.2026

Prof. dr. Zamfir Korinna

Prof. dr. Zamfir Korinna

Az intézeti jóváhagyás dátuma:

Intézetigazgató:

4.06.2026

Prof. dr. Nóda Mózes